

PODPORA ZAMESTNÁVANIA ĽUDÍ SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Na Slovensku žije okolo 10 až 15 percent obyvateľov s rôznymi druhmi a stupňami zdravotného postihnutia. Je veľmi dôležité, aby sa títo ľudia presvedčili, že spoločnosť je na ich strane, že za svoje práva nemusia bojovať sami. Pomáha im v tom Dohovor OSN o právach ľudí so zdravotným postihnutím (ktorý SR ratifikovala 25. 6. 2010) a prijala viacero medzinárodných dokumentov o právach zdravotne postihnutých ľudí zamestnať sa. Napriek tomu, zamestnanosť ľudí so zdravotným postihnutím zostáva na Slovensku akoby okrajovou témou.

V Článku 27 Dohovoru OSN o právach ľudí so zdravotným postihnutím sa však uvádza, že osoby so zdravotným postihnutím majú právo na prácu na rovnakom základe s ostatnými, čo zahŕňa právo na možnosť živiť sa slobodne zvolenou prácou alebo prácou prijatou na trhu práce a právo na pracovné prostredie, ktoré je otvorené, inkluzívne a prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím". Ďalej aj podľa **Európskej sociálnej charty** (Článok 15) Európskej sociálnej charty, sa považuje za kľúčový dokument pre formovanie sociálnych práv občanov v európskom priestore a od ktorej sa odvíjajú politiky a stratégie Európskej únie, sa zaručuje právo osôb so zdravotným postihnutím na nezávislosť, na sociálnu integráciu a na účasť na živote spoločnosti, ako aj podľa Európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia pre roky 2010 – 2020, kde **Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia pre roky 2010 – 2020** s podtitulom „Obnovený záväzok vybudovať Európu bez bariér“ sa upriamuje pozornosť na záväzky vyplývajúce z Charty základných práv a základných slobôd Európskej únie, kde v článku 26 je uvedené, že „Európska únia uznáva a rešpektuje právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej integrácie a integrácie v zamestnaní a účasti na spoločenskom živote.“

Ľudia so zdravotným postihnutím sú v SR často

považovaní za nezamestnateľných a ich situácia sa ospravedlňuje príjmom z priznaného invalidného dôchodku. Okrem neželateľných následkov aktuálnej situácie pre ľudí so zdravotným postihnutím (život v sociálnej izolácii, vysoká miera chudoby medzi ľuďmi s postihnutím...), absencia ľudí s postihnutím v každodennom živote, má negatívne dosahy aj na ľudí bez postihnutia, najmä kvôli nezriedkavej intolerancii voči akýmkoľvek odlišnostiam v spoločnosti.

Podľa údajov Eurostatu, ktorý vo svojej správe zahŕňa štatistiky Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Štatistického úradu a Sociálnej poisťovne, v roku 2010 bolo na Slovensku 448 051 ľudí, ktorí boli klasifikovaní ako ľudia s určitou formou zdravotného alebo mentálneho postihnutia.

Vo vekovej skupine 25-34 rokov (spolu 27 800 ľudí) bolo zamestnaných len 12,23 % ľudí z celkového počtu ľudí s postihnutím (spolu 3 400), 79,86 % bolo vedených v kategórii neaktívnych (teda mimo zamestnania, formálneho vzdelávania alebo rekvalifikácie) a len 7,91 % bolo vedených medzi nezamestnanými. Nízka miera registrovanej nezamestnanosti medzi ľuďmi s postihnutím je vysvetliteľná, nakoľko nie je pre túto skupinu ľudí zo zákona povinné registrovať sa v nezamestnanosti na úrade práce.

V Slovenskej republike rovnako existuje povinnosť plnenia povinného podielu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím. Táto platí pre zamestnávateľov s počtom 20 a viac zamestnancov. Povinnosť však možno nahradiť tzv. náhradným plnením (nákupe tovaru alebo služieb od chránených dielní). Podľa tvrdenia viacerých chránených dielní však opatrenie nie je veľmi uplatňované. Okrem následkov aktuálnej situácie pre ľudí s postihnutím (život v sociálnej izolácii, pretrvávajúca vysoká miera chudoby medzi ľuďmi s postihnutím...), absencia ľudí s postihnutím v každodennom živote má negatívne dopady aj na ľudí bez evidentného postihnutia, najmä vo forme všade prítomnej intolerancie voči akýmkoľvek odlišnostiam v spoločnosti.

BEZ SPOLUPRÁCE TO NĚPŮJDE!

„Pre účinnejšie začleňovanie ľudí so zdravotným postihnutím je nevyhnutná spolupráca viacerých rezortov, ale aj sektorov,“ to je jedno z hlavných posolstiev, ktoré odznelo na vedeckej konferencii „Podpora zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím: úspechy, výzvy, európske perspektívy“, ktorú zorganizoval Inštitút pre výskum práce a rodiny (IVPR) v Bratislave a Európske centrum pre výskum sociálnej politiky vo Viedni v spolupráci s Neziskovou organizáciou EPIC. (Konferencia bola pokračovaním série odborných podujatí k problematike podpory zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sa konali od novembra 2013).

Na konferencii sa zúčastnilo približne 50 účastníkov – nielen vedeckí pracovníci, ale aj predstavitelia vybraných odborov MPSVR SR, MŠVVŠ SR, Slovenskej únie podporovaného zamestnávania, zamestnávateľov, organizácií osôb so zdravotným postihnutím, aby nadviazali na diskusie o zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím tak v medzinárodnom, ako aj národnom kontexte. V úvode konferencie **Kvetoslava Repková** z IVPR a **Daniela Kešlová**, taktiež z IVPR, predstavili významné zdroje systematizovaného európskeho poznania k otázkam zdravotného postihnutia, webovú stránku projektu **ANED** (Akademickej siete európskych expertov/tiek na problematiku zdravotného postihnutia) **www.disability-europe.net** a webovú stránku Európskeho centra pre výskum sociálnej politiky vo Viedni: **www.euro.centre.org**.

„Našou snahou je spolupodieľanie sa na spoluzodpovednosti, pretože všetky zložky majú osobitnú a nenahradi-

Kvetoslava Repková, výskumná pracovníčka IVPR. (foto mš)

teľnú pozíciu a musia navzájom spolupracovať,“ povedala **Kvetoslava Repková**, výskumná pracovníčka IVPR.

Hlavným bodom prvej časti konferencie bolo vystúpenie **Eszter Zólyomi** zastupujúcej Európske centrum pre výskum sociálnej politiky. Vo svojom príspevku sa zamerala na zhrnutie hlavných trendov v zamestnávaní osôb so ZP v európskych krajinách. Medzi ne patrí presun od pasívneho vyplácania rôznych typov príspevkov k aktivačnému prístupu osôb so zdravotným postihnutím, dôraz na preventívne opatrenia predchádzajúce strate zamestnania v dôsledku vzniku zdravotného postihnutia či zamestnávania osôb so zdravotným postih-

Snímka z prezentácie K. Repkovej na konferencii. (Zdroj: MPSVR SR)

nutím najmä na otvorenom trhu práce. Venovala sa tiež otázke povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím a uviedla, že podľa najnovších výsledkov komparatívnej štúdie Európskeho centra pre výskum sociálnej politiky neexistuje priama súvislosť medzi existenciou a nastavením kvótného systému zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím a mierou ich zamestnanosti.

Darina Ondrušová z IVPR nadviazala na niektoré spomenuté výzvy a zamerala sa na ich premietnutie na Slovensku, kde sa v súčasnosti diskutuje o potrebe diverzifikovať chránené zamestnávanie a klásť väčší dôraz na zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce. Medzi problémy pri zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím patrí nízka informovanosť zamestnávateľov, ale aj samotných osôb so zdravotným postihnutím o možnostiach začlenenia sa na trh práce a aj celková miera nezamestnanosti. Ide o dlhodobé problémy, s ktorými majú v rôznej miere skúsenosti aj iné krajiny.

Vybrané rezorty – inštitúcie verejného sektora na konferencii reprezentovali: **Mária Tekelová**, riaditeľka Odboru špeciálneho školstva, ŠVZ a poradenských zariadení MŠVVŠ SR, **Katarína Lanáková**, riaditeľka Odboru politiky trhu práce MPSVaR a **Lýdia Brichtová**, riaditeľka Odboru sociálnych služieb MPSVaR.

Dôležitou témou konferencie bol prechod od vzdelávania mladých ľudí so zdravotným postihnutím k získaniu a udržaniu zamestnania. V súčasnosti preto rezort školstva pripravuje monitoring úspešnosti absolventov škôl pri hľadaní zamestnania, aby bolo možné lepšie zosúladiť kvalifikáciu aj tejto skupiny mladých absolventov

s potrebami zamestnávateľov.

Nezastupiteľnou úlohou mimovládneho sektora v tomto kontexte zasa je, okrem iného, aj práca s rodinami ľudí so zdravotným postihnutím, ktorí majú záujem zamestnať sa, keďže práve rodiny predstavujú pre osoby so zdravotným postihnutím najbližšiu podporu, pričom, ako uviedol **Tibor Kőböl** z Organizácie muskulárnych dystrofikov: „Často sami nemajú presnú predstavu a dostatočné informácie o možnostiach pracovného uplatnenia človeka so zdravotným postihnutím. Druhý smer, ktorý si vyžaduje osobitnú pozornosť v rámci podpory začleňovania osôb so zdravotným postihnutím na trh práce, je deinštitucionalizácia sociálnych služieb, ktorá je od roku 2011 oficiálnou vládou doktrínou v podpore kvality života osôb so zdravotným postihnutím. Znamená to, že adeptmi a adeptkami podporných programov zamestnanosti budú postupne nielen mladí ľudia, či osoby v strednom veku žijúce v domácom prostredí, ale aj osoby z pôvodne inštitucionálneho prostredia, ktoré boli dlhodobo vnímané ako »osoby bez akejkoľvek pracovnej perspektívy«.“

V súčasnosti však v tomto smere už existujú príklady dobrej praxe, medzi ktoré patrí rehabilitačné stredisko v Bratislave, ktoré svojim klientom umožňuje pracovať na reálnych zákazkách a objednávkach od zamestnávateľov a následne ponúka ďalšiu podporu pri hľadaní zamestnania na otvorenom trhu práce.

Cieľom druhej časti konferencie bolo nadviazať na diskusie o zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím nielen v medzinárodnom, ale aj v národnom kontexte a podporiť medzirezortnú a medzisektorovú spolupodpovednosť v tejto oblasti.

Snímka z prezentácie Eszter Zólyomi zástupujúcej Európske centrum pre výskum sociálnej politiky. (Zdroj: MPSVR SR)

ÚSPECHY, VÝZVY, EURÓPSKE PERSPEKTÍVY, SÚVISLOSTI A NASTOLENÉ OTÁZKY

Miera nezamestnanosti celkovej populácie je v Slovenskej republike pomerne vysoká (v decembri 2013 predstavovala 13,5 percenta) a Slovensko čelí výzvam súvisiacim s dlhodobou nezamestnanosťou. Prioritou sa stáva podpora zamestnávania mladých ľudí. Väčšina osôb so zdravotným postihnutím má zabezpečený stály príjem formou poberania invalidného dôchodku.

V januári 2014 Vláda SR schválila **Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014-2020**, ktorý vychádza, okrem iného zo záväzkov SR vyplývajúcich z **Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ZP)**. Jedným z cieľov v oblasti zamestnanosti, ktoré sú v tomto programe, je aj osobitná podpora zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím (OZP) na otvorenom trhu práce a motivovanie zamestnávateľov k ich zamestnávaniu.

Napriek doterajším snahám (najmä v rámci aktívnych opatrení trhu práce) bolo v r. 2013 sedem z desať ľudí so zdravotným postihnutím mimo trhu práce, výrazná väčšina z nich si prácu nehľadá (sú ekonomicky neaktívni). Viac ako 20 percent osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sú poberateľmi invalidného dôchodku, si prácu hľadá a sú evidovaní ako nezamestnaní.

Preto si môžeme klásť otázky, či sú potrebné zmeny v podpore zamestnávania OZP a kde sa v súčasnosti nachádza Slovensko v porovnaní s inými krajinami, vzhľadom na dostupné formy podpory a dosahované výsledky a s akými problémami a otázkami týkajúcimi sa práce a pracovného uplatnenia sa najčastejšie obracajú ľudia so ZP na organizácie, ktoré im poskytujú pomoc pri hľadaní a udržaní zamestnania?

Prechod mladých ľudí so ZP zo školy na trh práce a medzirezortná zodpovednosť

V snahe podporiť začleňovanie osôb so zdravotným postihnutím na trhu práce, môžeme identifikovať niektoré oblasti, ktoré si, zdá sa, vyžadujú osobitnú pozornosť. Na Slovensku sa väčšina detí so zdravotným postihnutím vzdeláva v rámci systému špeciálneho školstva. Pritom sa zvykne kriticky konštatovať,

že šance detí zo špeciálnych škôl získať prácu sú minimálne, teda, že ich vzdelávame pre „neprácu“.

* Sú skutočne rozdiely v pracovných šanciach detí so ZP z bežných a špeciálnych škôl také výrazné?

* Aké sú najbližšie zámery a nástroje ministerstva školstva v oblasti zabezpečovania kariérneho poradenstva pre deti a mladých ľudí so ZP a podpory ich prechodu z formálneho vzdelávania do sveta práce?

* Slovensko sa pripojilo k európskej výzve spracovať a implementovať program Záruk pre mladých. Akým spôsobom plánuje ministerstvo práce zabezpečiť, aby z tejto originálnej projektovej idey reálne benefitovali aj mladí ľudia so zdravotným postihnutím?

Deinštitucionalizácia – nová výzva na podporu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím

V rámci podpory začleňovania OZP na trhu práce si osobitnú pozornosť vyžadujú aj zmeny súvisiace s procesom deinštitucionalizácie sociálnych služieb, ktorá je od r. 2011 oficiálnou vládou doktrínou v podpore kvality života osôb so zdravotným postihnutím. Znamená to, že adeptmi a adeptkami podporovaných programov zamestnanosti budú postupne nielen mladí ľudia či aj osoby v strednom veku žijúce v domácom prostredí, ale aj osoby z pôvodne inštitucionálneho prostredia, ktoré boli dlhodobo vnímané „len“ ako sociálne prípady, bez akejkoľvek pracovnej perspektívy. Klienti služieb zamestnanosti a klienti sociálnych služieb tvorili dva oddelené, prakticky nezávislé svety. Takýto prístup sa zrejme bude musieť zmeniť. Čo teda očakávame, že prinesie deinštitucionalizácia pre svet práce a zamestnanosti a ako sme na to pripravení?

Na nastolené otázky hľadali v panelovej diskusii odpovede predstavitelia vybraných odborov MPSVR SR, MŠVVŠ SR, Slovenskej únie podporovaného zamestnávania, zamestnávateľov, aj organizácií osôb so zdravotným postihnutím.

Darina Ondrušová
(Inštitút pre výskum práce a rodiny)
z Vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou,
10. jún 2014

ZAÚJÍMAVOSTI Z PANELOVEJ DISKUSIE

V súvislosti s prechodom zo vzdelávania mladých ľudí so zdravotným postihnutím k získaniu a udržaniu zamestnania, v panelovej diskusii odznelo, okrem iného, že pri hľadaní uplatnenia sa na trhu práce mladých ľudí so zdravotným postihnutím je rozhodujúce nielen to, akou formou sú vzdelávaní (či ide o absolventov/-ky špeciálnych škôl alebo integrovaného vzdelávania), ale aj to, v akých odboroch majú možnosť študovať.

Cieľom panelovej diskusie v 4 blokoch bolo:

- ▶ podporiť vnímavosť na nevyhnutnosť uplatňovania princípu medzirezortnej a medzisektorovej spoluzodpovednosti v podpore zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím v rozličných fázach ich životného cyklu
- ▶ identifikovať existujúce možnosti a inštitúty spoločnej zodpovednosti
- ▶ identifikovať preferovanú prax
- ▶ identifikovať hlavné bariéry preberania spoločnej zodpovednosti.

Na diskusné otázky facilitátorky **Kvetoslavy Repkovej** (IVPR) týkajúce sa vzdelávania, aktívnych opatrení trhu práce; sociálnych služieb a dávkových schém (najmä v kontexte deinštitucionalizácie) odpovedali najmä zástupcovia rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny, ale aj rezortu školstva, vedy, výskumu a športu a tiež aj zahraniční hostia.

Na otázku: „Ako si vysvetľujete zo svojej profesionálnej pozície skutočnosť, že približne štvrtstoročie máme zavedené rozličné formy verejnej podpory zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím a napriek tomu sa nám stále nedarí zásadnejšie pohnúť s faktom, že približne sedem z desať ľudí so zdravotným postihnutím je na Slovensku mimo trhu práce, najčastejšie v pozícii neaktívnej osoby?“, sa v prvom bloku diskusie vyjadrila **Eszter Zólyomi**, zastupujúca Európske centrum pre výskum sociálnej politiky vo Viedni. Za hlavné výzvy pre politiky zamestnávania osôb so ZP označila neustále sa zvyšujúci počet ľudí s duševnými poruchami a potrebu lepšej koordinácie v definovaní a naplňaní priorít v podpore zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím medzi zamestnávateľmi, zamestnancami/kyňami a zodpovednými inštitúciami verejného sektora.

Z diskusie vyplynula aj potreba uznávať výstupy neformálneho vzdelávania, čo by v niektorých prípadoch a pri určitých druhoch zdravotného postihnutia mohlo výraz-

Eszter Zólyomi, zastupujúca Európske centrum pre výskum sociálnej politiky vo Viedni počas diskusie.

ne zlepšiť šancu postihnutých osôb zamestnať sa. Nevyhnutný je aj rozvoj nových odborov a kvalifikácií v rámci špeciálneho školstva a rozvoj kariérneho poradenstva pre osoby so zdravotným postihnutím v rozličných fázach ich života (teda nielen v rámci sústavnej prípravy na povolanie).

Potrebné je umožniť mentoring človeka so zdravotným postihnutím na pracovisku aj po získaní zamestnania. V súčasnosti je dostupný len príspevok na pracovného asistenta, ktorý v praxi však nie je tá istá osoba, ktorá postihnutého človeka pripravovala na získanie zamestnania v rámci rehabilitácie a ktorá mu sprostredkovala zamestnanie. Problémom je teda nedostatočná kontinuita podpornej a sprevádzajúcej činnosti, ako aj možnosť realizovania zácviku na pracovisku. Popri tom sa ukázalo ako dôležité tiež systémovo zapájať a motivovať zamestnávateľov, keďže otázka inklúzie osôb so zdravotným postihnutím na pracovnom trhu je predovšetkým vecou verejného záujmu, nie solidarity a altruizmu zamestnávateľov.

Rezort školstva v tejto súvislosti plánuje zapojiť žiakov so zdravotným postihnutím do národného projektu tzv. duálneho vzdelávania a podporovať kariérne poradenstvo aj pre nich. Zástupcovia mimovládneho sektora by ďalej uvítali uznávanie neformálneho vzdelávania, čo by v niektorých prípadoch a pri určitých druhoch zdravotné-

ho postihnutia výrazne zlepšilo šancu zamestnať sa. Zároveň, verejné politiky sa doposiaľ prechodu zo vzdelávania k zamestnávaniu absolventov a absolventiek so zdravotným postihnutím explicitne nevenujú. V praxi tak vznikajú situácie, keď mladý človek po skončení vzdelávania nevie, kde môže získať ďalšiu, „na mieru ušitú“ pomoc pri hľadaní zamestnania. Navyše, takúto formu individualizovanej podpory poskytuje len tretí sektor.

Podpora prechodu zo vzdelávania k zamestnávaniu mladých ľudí so zdravotným postihnutím je však už v súčasnosti jedným zo záväzkov štátu, ktorý je zaevidovaný v rámci **Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014-2020** a bude sa jej venovať ďalšia pozornosť.

Výzvy pre prozamestnaneckú perspektívu osôb so zdravotným postihnutím prináša aj proces deinštitucionalizácie sociálnych služieb. Klientmi a klientkami služieb zamestnanosti sa tak postupne stávajú aj osoby so zdravotným postihnutím, ktoré žijú v pobytových zariadeniach sociálnych služieb, čo je v porovnaní s minulosťou výrazný pozitívny posun. Z hľadiska legislatívy na využívanie nástrojov v rámci aktívnych opatrení trhu práce, neexistujú pre túto špecifickú skupinu ľudí žiadne legislatívne prekážky. Prekážkou nie je dokonca ani pozbavenie spôsobilosti na právne úkony. V súčasnosti už v tomto smere existujú príklady dobrej praxe, medzi ktoré patrí rehabilitačné stredisko v Brati-

Viera Záhorcová, zástupkyňa Slovenskej únie podporovaného zamestnávania.

slave, ktoré svojim klientom umožňuje pracovať na reálnych zakázkach a objednávkach od zamestnávateľov. To ich, ako uviedla **Viera Záhorcová**, zástupkyňa Slovenskej únie podporovaného zamestnávania, motivuje oveľa viac, než pracovné aktivity navrhnuté terapeutom. Odmeňovanie za prácu klientov a klientky strediska tiež motivuje a uskutočňuje sa v rámci aktívnych opatrení trhu práce prostredníctvom príspevku na dobrovoľnícku činnosť.

Tibor Kőböl, podpredseda Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím, z Organizácie muskulárnych dystrofiíkov v SR a Lýdia Brichtová, riaditeľka Odboru sociálnych služieb MPSVR SR.

TÝŽDEŇ O ZAMESTNÁVANÍ MLADÝCH ĽUDÍ (YOUTH EMPLOYMENT WEEK)

Miera nezamestnanosti mladých ľudí vôbec (zdravých, aj zdravotne postihnutých) vo viacerých krajinách Európskej únie, Slovensko nevynímajúc, dosahuje obrovské rozmery. V apríli 2013 bolo preto na európskej úrovni prijaté nariadenie, ktoré predstavilo záruky pre mládež ako hlavný nástroj znižovania nezamestnanosti mladých ľudí, s dôrazom na tých, ktorých vstup na trh práce je komplikovaný rôznymi prekážkami.

Čo sa od tohto obdobia na Slovensku podarilo? Aké opatrenia sa prijali? Do akej miery je do týchto aktivít zaangažovaný podnikateľský sektor? So snahou odpovedať na uvedené otázky, sa 10.-14. novembra tohto roku na Slovensku uskutočnilo spoločné podujatie Týždeň o zamestnávaní mladých ľudí (Youth Employment Week). Podujatie zorganizovali: EPIC (Nezisková organizácia, Stále zastúpenie Európskej komisie v SR a Iuventa, Slovenský inštitút mládeže. Osobitným hosťom podujatia bol Sam LOUNDS, absolvent programu Jamieho Olivera Fifteen Apprentice Programme a držiteľ ceny 2013 Progression Award Winner, ktorý hovoril o tom, ako Nadácia Jamieho Olivera mení životy mladých nezamestnaných vo Veľkej Británii. V rámci Youth Employment Week sa uskutočnilo v novembri v Nitre, Tr-

Na obrázku vpravo je Martin Keith, generálny riaditeľ EPIC Employment Service International, ktorý pricestoval na návštevu Slovenska, pričom v strede je Livia Vašáková zo Stáleho zastúpenia EK v SR a na kraji vľavo je Jana Miháliková, zástupkyňa Iuventy (Slovenského inštitútu mládeže) počas tlačovej konferencie v Bratislave v predvečer konferencie a Týždňa o zamestnávaní mladých ľudí.

nave, Trenčine, Žiline, Košiciach Banskej Bystrici a Prešove sedem Okrúhlych stolov o zamestnávaní mladých ľudí zameraných na pomenovanie priorít práce s mládežou v súvislosti s jej zamestnávaním, aj o možnostiach poskytovania špeciálnych služieb zamestnanosti mládeži a informovania o iniciatívach podnikateľského sektora v súvislosti so zamestnávaním mladých ľudí. Nad podujatím prevzal záštitu prezident Slovenskej republiky **Andrej Kiska**.

Na obrázku je Zuzana Poláčková z Neziskovej organizácie EPIC, spoluorganizátora podujatia Týždeň o zamestnávaní mládeže a účastníčka aj tohtoročnej júrovej konferencie „Podpora zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím“, na ktorej sa podieľala aj Nezisková organizácia EPIC na Slovensku, kde je Z. Poláčková koordinátorkou pre Európu.

Na obrázku je Sam Lounds, špeciálny hosť podujatia Týždeň o zamestnávaní mládeže a absolvent britského programu Jamieho Olivera, ktorý porozprával o svojom preškolení a následne získaní zamestnania kuchára, po dlhom období, počas ktorého bol bez zamestnania a bez strechy nad hlavou.

Z ČINNOSTI NEZISKOVEJ ORGANIZÁCIE EPIC

Na besede Okrúhleho stola na tohtoročných Radničkých trhoch v Bratislave priblížil Keith Martin, generálny riaditeľ EPIC Inc. možnosti a skúsenosti ľudí so zdravotným znevýhodnením a predstavil aj systém podporovaného zamestnávania v Austrálii. (Zdroj: N.o. EPIC)

Organizácia EPIC Interntional vznikla v Austrálii, kde je jednou z najväčších a najviac rešpektovaných organizácií pôsobiacich v oblasti poskytovania služieb zamestnanosti ľuďom znevýhodneným na trhu práce. Stavia na svojej 25-ročnej skúsenosti a prostredníctvom svojich vyše 400 zamestnancov ročne asistuje viac, než desaťtisíc klientom s najrôznejšími druhmi postihnutia či znevýhodnenia a marginalizácie pri snahe uplatnenia sa na otvorenom trhu práce. V roku 2012 Nezisková organizácia EPIC otvorila svoju prvú dcérsku organizáciu aj v Európe a tou je Nezisková organizácia EPIC so sídlom v Bratislave, a to na základe predchádzajúcich skúseností s viacerými organizáciami na Slovensku.

Pri spolupráci na neformálnej báze sa zamerala na skvalitňovanie služieb zamestnanosti a zvyšovanie zamestnanosti ľudí so zdravotným znevýhodnením, pričom ju finančne podporovala EPIC v Austrálii. Ambíciou EPIC na Slovensku je: ovplyvňovať tvorbu verejných politík v oblasti zamestnanosti a sociálnej inklúzie marginalizovaných skupín, iniciovať a asistovať pri príprave a realizácii programov zameraných na zvyšovanie zamestnanosti na miestnej úrovni a zvyšovať povedomie o zamestnávaní ľudí s najrôznejšími druhmi znevýhodnenia.

Svoje ciele zamerané na zvyšovanie zamestnanosti a v tom aj zamestnanosti znevýhodnených ľudí na otvo-

renom trhu práce uskutočňuje prostredníctvom piatich programových línií, ktorými sú: podpora zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím, podpora obecných sociálnych podnikov, podpora zamestnávania mladých ľudí, podpora medzinárodnej pracovnej mobility a podpora verejných politík.

EPIC na Radničkých trhoch 2014 v Bratislave

Na 14. ročníku Radničkých trhov, ktoré sa konali 19.-20. septembra 2014 na Primaciálnom námestí v Bratislave, Nezisková organizácia EPIC predstavila **model podporovaného zamestnávania** a aj nástroje podporujúce vstup a zotrvanie ľudí so zdravotným znevýhodnením na otvorenom trhu práce (**Supported Wages System**) uplatňovaný v Austrálii.

Štatutárny zástupca **Keith Martin** v rámci Okrúhleho stola priblížil možnosti i skúsenosti ľudí so zdravotným znevýhodnením priamo v Austrálii, ako aj program **Podpora zamestnávania ľudí so zdravotným znevýhodnením**. Cieľom tohto programu je podpora verejnej odbornej diskusie o skvalitňovaní života ľudí so zdravotným znevýhodnením prostredníctvom zvýšenia možností ich zmysluplného uplatnenia sa na otvorenom trhu práce, ale aj o kvalite života týchto ľudí, ktorá je momentálne často definovaná spoločenskou izoláciou a zlou ekonomickou situáciou.

Keith Martin v diskusii reagoval na množstvo otázok smerujúcich k možným benefítom zamestnávateľov, ktorí by chceli zamestnať osoby so zdravotným znevýhodnením. Zdôraznil potrebu väčšieho vzájomného priblíženia sa podnikateľského sektora a ľudí so zdravotným znevýhodnením, pretože zo spolupráce majú obe strany vyťažiť výhody.

Cieľom Radničkiných trhov, ktoré pripravilo **Občianske združenie Inklúzia, Chránené pracovisko Radnička** a **Ústredie ľudovo umeleckej výroby**, bolo priblížiť prácu občanov so zdravotným postihnutím a osloviť potencionálnych zamestnávateľov. Toto podujatie sa realizovalo v rámci projektu: **„Nástroje pre zvyšovanie zamestnatelnosti ľudí so zdravotným postihnutím“**. Projekt bol podporený z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009–2014. Správcom fondu je **Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation**. Cieľom projektu **„Nástroje pre zvyšovanie zamestnatelnosti ľudí so zdravotným postihnutím“** je Podpora demokratických hodnôt, vrátane ľudských práv.

O sociálnom podnikaní

Na konferencii **Áno, dá sa to!** prezentoval **Michal Smetanka**, expert na sociálne podnikanie z **Neziskovej organizácie EPIC** prínosy a tému komplexného prístupu k rozvoju komunit.

Cieľom tejto konferencie, ktorú 29. októbra 2014 v Košiciach zorganizovala **Nadácia EKOPOLIS**, bolo motivovať a inšpirovať miestne komunity prostredníctvom príkladov dobrej praxe z realizovaných projektov a ukázať, že existujú praktické úspešné riešenia, napríklad: že aj Rómov a chudobných ľudí je možné zamestnať a vytvoriť im prístup k príjmom.

Michal Smetanka sa venuje predovšetkým téme subjektov sociálnej ekonomiky – obecným sociálnym podnikom, komunitnému plánovaniu a strategickému plánovaniu ako takému. Venuje sa programu **Podpora obecných sociálnych podnikov**, ktorého cieľom je identifikovať také podnikateľské príležitosti, ktoré umožnia vybraným samosprávam založiť stabilný sociálny podnik a následne vytvoriť nové pracovné miesta pre ľudí s rôznymi formami znevýhodnenia.

Projekt Neziskovej organizácie EPIC **„Podpora obecných podnikov založených za účelom zvýšenia zamestnanosti ľudí znevýhodnených na trhu práce“** je podporovaný prostredníctvom Programu švajčiarsko-

slovenskej spolupráce. Partnerom projektu je švajčiarska organizácia **Social Business Earth**.

Vedenie austrálskej organizácie EPIC Employment Service Inc. na návšteve Slovenska

Predseda správnej rady EPIC Employment Service Inc., Bill Gamack a riaditeľ marketingu Rick Staveley, na návšteve na Slovensku, počas stretnutia s dobrovoľníkom Neziskovej organizácie EPIC – dlhoročným včelárom, Dušanom Dedinským v Devínskej Novej Vsi v októbri tohto roku. (Zdroj: N. o. EPIC)

Predseda správnej rady **EPIC Employment Service Inc.**, **Bill Gamack** a riaditeľ marketingu **Rick Staveley** pricestovali v októbri tohto roku z Austrálie na Slovensko s cieľom zhodnotiť aktivity bratislavskej Neziskovej organizácie EPIC a posúdiť možnosti spolupráce v rámci iných aktivít do budúcnosti. Súčasťou 2-týždňovej návštevy bolo stretnutie s **Dušanom Dedinským**, dobrovoľníkom **Neziskovej organizácie EPIC**, ktorý je dlhoročným včelárom. Počas návštevy včelárstva v Devínskej Novej Vsi prediskutovali spoluprácu EPIC s dobrovoľníkmi v rámci projektu **„Podpora obecných podnikov založených za účelom zvýšenia zamestnanosti ľudí znevýhodnených na trhu práce“**. V novembri tohto roku navštívili austrálski hostia obce na východnom Slovensku, s ktorými EPIC spolupracuje v rámci tohto projektu. Jednou z aktivít bola aj návšteva obce **Pečovská Nová Ves**, kde by sa v najbližších mesiacoch má založiť a prevádzkovať obecný podnik, zameraný na zber, spracovanie a triedenie komunálneho odpadu. Na stretnutí s Pečovskou Novou Vsou boli pozvaní aj zástupcovia Veľvyslanectva Švajčiarskej konfederácie, Úradu vlády a Nadácie EKOPOLIS. Počas návštevy na Slovensku sa austrálski hostia zúčastnili aj na konferencii v rámci **Youth Employment Week** v Bratislave a v Košiciach, ako aj na seminároch s mládežníckymi organizáciami, kde bola predstavená schéma mládežníckych garancií a rozdiskutované otázky zamestnanosti mladých ľudí.

SYSTÉM PODPOROVANEJ MZDY (SUPPORTED WAGE SYSTEM)

Systém podporovanej mzdy je podľa mnohých jeden z hlavných nástrojov vysokej miery uplatnenia sa ľudí aj s vážnymi formami postihnutia na otvorenom trhu práce. Prostredníctvom tohto nástroja majú zamestnávateľia možnosť ľuďom s výrazne zníženým stupňom funkčnej schopnosti vyplácať nižšiu ako minimálnu mzdu (výpočet mzdy je určený striktnými pravidlami).

Prostredníctvom Supported Wage System sú zamestnávajúci najmä ľudia, ktorí sú v našom sociálnom systéme klasifikovaní ako poberatelia invalidného dôchodku, sú takmer nezamestnateľní na bežnom trhu práce a teda odsúdení na sociálnu izoláciu. Zamestnanie u tejto kategórie ľudí v mnohých prípadoch nie je považované za hlavný zdroj príjmu (hoci to nie je vylúčené), ale najmä za spôsob udržiavania sociálneho kontaktu. Priznanie invalidného dôchodku takýto príjem neohrozuje.

Nástroj **PRODUCTIVITY BASED WAGES** sa uplatňuje v Austrálii:

Väčšina Austráľčanov so zdravotným postihnutím, ktorí pracujú na otvorenom trhu práce, dostávajú mzdu v plnej výške. Existujú však ľudia, ktorí si nevedia nájsť alebo udržať prácu za plnú mzdu a to z dôvodu vplyvu ich postihnutia na produktivitu ich práce.

Supported Wage System (SWS) (v preklade systém podporovanej mzdy) je proces, ktorý umožňuje zamestnávateľom vyplácať mzdu na základe produktivity ľuďom s výrazne zníženým stupňom funkčnej schopnosti.

The Supported Wage System umožňuje prístup k spoľahlivému systému hodnotenia mzdy na základe produktivity tak, aby bola stanovená reálna cena práce. Austrálska vláda vytvorila tzv. National Panel of Assessors - národnú skupinu hodnotiteľov, ktorá poskytuje bezplatné hodnotenia pracovného miesta. Konkrétny hodnotiteľ určí mieru produktivity práce prostredníctvom percentuálneho vyjadrenia prijateľnej kvality práce pre konkrétne pracovné zaradenie, ktorú môže následne využiť zamestnávateľ.

U tých ľudí, ktorí sú zamestnaní na základe podmienok Supported Wage Systemu sa vyžaduje kontrola ich produktivity práce každých 12 mesiacov, resp. skôr, ak produktivita práce tohto človeka výrazne stúpne alebo klesne.

Zamestnávateľ môže zamestnať človeka s postihnutím na základe podmienok Supported Wage System iba v takom prípade, ak zamestnávateľ má ustanovenie, ktorého súčasťou je oprávnenie využívať tento systém. Väčšina súčasných ustanovení už zahrňuje oprávnenie využívať systém Supported Wage System.

Zdroj: Job Access web

ĎALŠIA POMOC PRE NEZAMESTNANÝCH

Približne 10 tisíc ľudí, najmä z radov dlhodobo nezamestnaných, by mohlo nájsť v krátkom čase uplatnenie na trhu práce. Ministerstvá práce a školstva pripravili projekt „Späť do školy“, ktorý je zameraný na zvýšenie možnosti uplatnenia mladých ľudí na trhu práce prostredníctvom dodatočného odborného vzdelávania.

Mladí nezamestnaní so základnou školou bez ďalšieho vzdelania sa budú môcť vrátiť do škôl, aby získali istú formu osvedčenia o odbornej spôsobilosti a skúsenosti z praxe. Projekt je súčasťou európskych Záruk pre mladých, ku ktorým sa v 2013 pridala aj vláda SR. „Najdeme pripraviť bežnú rekvalifikáciu, ale dlhodobé vzdelávanie, výsledkom ktorého by mal byť istý výučný list po absolvovaní tejto školy. Je záujem týchto ľudí

sa vzdelávať šesť, respektíve desať mesiacov v odbore, o ktorý je záujem na trhu práce,“ zdôraznil minister práce **Ján Richter**.

Úrady práce evidujú približne 112 tisíc mladých nezamestnaných, ktorí majú ukončenú iba základnú školu a 22 tisíc, ktorí nemajú ukončené základné vzdelanie. Na to, aby sa nezamestnaní pripravovali v odboroch potrebných pre firmy, bude dohliadať ústredie práce. Do vzdelávania však ministerstvá vtiahnu aj zamestnávateľov, keďže nezamestnaní majú praxovať priamo u nich. Polovicu týždňa by tak sedeli v škole a druhú strávia na praxi vo firme. „*My sme sa v súvislosti s odborným vzdelávaním stretli aj s jednotlivými priemyselnými zväzmi, pretože bez nich duálne vzdelávanie nie je možné,*“ spresnil Richter.

Podľa ministra má rezort záujem motivovať mladých, ktorí by prijali ponuku na vzdelávanie, aj finančne. Okrem hradenia cestovného, ktoré súvisí s návštevou vzdelávacieho zariadenia, by mohli dostávať istú formu motivačného príspevku až do výšky dvesto eur na každý mesiac.

Ministerstvo školstva má vytypovať stredné odborné školy, ktoré budú ochotné a schopné takýchto nezamestnaných vzdelávať v týchto kurzoch. Školy by tak mohli využiť svoje voľné kapacity a zároveň získať aj chýbajúce technické vybavenie. „Ja pevne verím, že to umožní pedagógom a pracovníkom týchto odborných škôl získať aj dodatočné mzdové prostriedky z dôvodu zapojenia sa do týchto projektov,“ skonštatoval (dnes už bývalý) minister školstva **Peter Pellegrini**.

Do projektu by sa mali zapojiť uchádzači o zamestnanie bez ukončeného stredoškolského vzdelania do 40 rokov veku. Predpokladaná výška projektu z eurofondov by mala dosiahnuť 25 miliónov eur. Obsah vzdelávania bude realizovaný na základe špeciálnych učebných osnov, v rámci ktorých budú uplatňované inovatívne metódy a formy vyučovania či spôsoby hodnotenia. Na záver vzdelávania by mali uchádzači absolvovať výstupné výsledkové testy a celkové zhodnotenie vedomostí dostanú formou vysvedčenia, respektíve výučného list, ktorý by akceptovali zamestnávateľské zväzy a združenia.

**Zdroj: MPSVR SR
28. 10. 2014**

VYBRANÉ FAKTY O ZAMESTNÁVANÍ OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM V SR

- ▶ počet osôb so ZP, ktoré sú poberateľmi invalidného dôchodku, bol v marci 2014 viac ako 240 tisíc, t. j. zhruba 8,5 percenta z celého ekonomicky aktívneho obyvateľstva SR (vo veku 15-64 rokov);
- ▶ v roku 2013 Sociálna poisťovňa priznala poberanie invalidného dôchodku 19 769 osobám so zdravotným postihnutím (z nich 25 percent z dôvodu chorôb pohybovej sústavy, 16 percent z dôvodu nádorových ochorení a 15 percent z dôvodu duševných chorôb a porúch správania sa);
- ▶ viac ako 10 percent z týchto novopriznaných invalidných dôchodkov v roku 2013 bolo určených mladým ľuďom vo veku do 29 rokov (išlo o 2 137 osôb so zdravotným ostihnutím).

Osoby so zdravotným postihnutím z hľadiska zamestnanosti v roku 2013 (podľa údajov Sociálnej poisťovne, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, Štatistického úradu SR a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR):

- ▶ v marci 2014 Sociálna poisťovňa evidovala viac ako 75 tisíc pracujúcich poberateľov invalidného dôchodku, t. j. necelých 30 percent zo všetkých 240 tisíc poberateľov;
- ▶ počet osôb so ZP evidovaných ako nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny bol 12 223, t. j. 3,06 percenta zo všetkých evidovaných uchádzačov o zamestnanie. Z celkového počtu poberateľov invalidného dôchodku je to len 5,26 percenta;
- ▶ v zariadeniach sociálnych služieb je 19 005 osôb so ZP, počet zariadení pre túto cieľovú skupinu v SR je 414. Osoby so ZP celkovo tvoria – až 75 percent klientov v

zariadeniach sociálnych služieb. Tento počet osôb so ZP žijúcich v zariadeniach sociálnych služieb predstavuje približne 8 percent z celkového počtu poberateľov invalidného dôchodku;

- ▶ 7 z 10 dospelých ľudí so ZP teda zostáva mimo trhu práce.

Povinnosť zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím u zamestnávateľov s viac ako 20 zamestnancami a možnosti plnenia tejto povinnosti (MPSVR SR 2014, UPSVR 2014, ŠÚ SR 2014):

- ▶ každá firma s viac ako 20 zamestnancami má zo zákona povinnosť zamestnávať 3,2 percenta zdravotne postihnutých občanov z celkového počtu svojich zamestnancov (podľa § 63 Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov);
- ▶ firmy, ktoré neplnia túto povinnosť, platia v roku 2014 povinný odvod do štátneho rozpočtu vo výške 977 € za jedného zamestnanca so zdravotným postihnutím.

V roku 2012 malo povinnosť zamestnávať osoby so ZP takmer 12 tisíc zamestnávateľov, s odhadovaným počtom 1,2 milióna všetkých zamestnancov. Z nich povinný podiel 3,2 percenta zamestnancov so ZP (t. j. počet osôb so ZP, ktorý tieto firmy mali zamestnávať) predstavoval 38 tisíc.

Za rok 2010 bolo do štátnej pokladnice odvedených 4,2 milióna € ako povinné odvody za neplnenie povinnosti zamestnávať osoby so ZP a s ďalšími nedoplatkami vo výške 1,7 milióna € (pre porovnanie: v roku 2005 to bolo 12 miliónov € pri takmer rovnakom počte 11,5 tisíce zamestnávateľov s povinnosťou zamestnávať osoby so ZP).

Zdroj: Sociálna poisťovňa, marec 2014

DÔLEŽITÉ ADRESY A KONTAKTY

Inštitút pre výskum práce a rodiny

Župné nám. č. 5-6
812 41 Bratislava
Slovenská republika
sekcia (odbor) výskum sociálnej a rodinnej politiky
telefón: 00 421 2 20 442 412
E-mail: ivpr@ivpr.gov.sk

doc. PhDr. Kvetoslava Repková, CSc.

E-mail: Kvetoslava.Repkova@ivpr.gov.sk

Mgr. Darina Ondrušová, PhD.

Inštitút pre výskum práce a rodiny

Bratislava

E-mail: Darina.Ondrusova@ivpr.gov.sk

PhDr. Daniela Kešelová

Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava

E-mail: Daniela.Keselova@ivpr.gov.sk

www.ivpr.gov.sk – Zriaďovateľom Inštitútu pre výskum práce a rodiny (IVPR), ktorý je štátnou príspevkovou organizáciou, je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Prioritnou náplňou činnosti IVPR je výskumná činnosť. Ide o aplikovaný sociálny výskum v oblasti sociálnej a rodinnej politiky, politiky trhu práce a zamestnanosti, zamestnaneckých vzťahov a v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Výsledky výskumu sú následne využívané zriaďovateľom pri tvorbe zákonov, koncepcií, stratégií a programov v pôsobnosti MPSVaR SR. V rámci výskumu trhu práce a zamestnanosti sa IVPR ako jedno z mála pracovísk v SR systematicky venuje analýzam postavenia osôb so ZP na trhu práce.

Paeddr. Mária Tekelová, riaditeľka Odboru špeciálneho školstva, ŠVZ a poradenských zariadení MŠVVŠ SR Bratislava

Mgr. Katarína Lanáková, riaditeľka Odboru politiky trhu práce MPSVaR

Mgr. Lýdia Brichtová, riaditeľka Odboru sociálnych služieb MPSVaR

ANED (Akademická sieť európskych expertov/tiek na problematiku zdravotného postihnutia)
www.disability-europe.net

PhDr. Viera Záhorcová, PhD., Slovenská únia podporovaného zamestnávania,

Mgr. Tibor Kóbból, podpredseda Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím (NROZP), zástupca OMD v SR
Eszter Zólyomi, Európske centrum pre výskum sociálnej politiky vo Viedni

www.euro.centre.org – (Európske centrum pre výskum sociálnej politiky) bolo založené v r. 1974 vo Viedni ako nezávislá medzivládna organizácia zriadená Organizáciou spojených národov. Centrum sa výskumne venuje dvom hlavným oblastiam, ktorými sú: práca a sociálna politika, a zdravie a zdravotná starostlivosť. V rámci týchto oblastí ponúka štúdie a analýzy pre regionálnu oblasť európskych krajín.

www.epic-org.eu - na Slovensku bola založená v r. 2012 ako dcérska spoločnosť austrálskej organizácie EPIC EMPLOYMENT Services, ktorá je jednou z najrešpektovanejších neziskových organizácií v Austrálii pracujúcich v oblasti poskytovania služieb zamestnanosti pre ľudí znevýhodnených na trhu práce. Ambíciou EPIC na Slovensku je aktívne poskytovať individualizované služby zamestnanosti určené pre znevýhodnené skupiny, ovplyvňovať tvorbu verejných politík v oblasti zamestnanosti a sociálnej inklúzie marginalizovaných skupín, iniciovať a asistovať pri príprave a realizácii programov zameraných na zvyšovanie zamestnanosti na miestnej úrovni a zvyšovať povedomie o zamestnávaní ľudí s najrôznejšími druhmi znevýhodnenia. V súčasnosti realizuje projekt "Nástroje pre zvyšovanie zamestnateľnosti ľudí so zdravotným postihnutím".

Zuzana Polačková, Nezisková organizácia EPIC, Bratislava,
E-mail: Zuzana.P@epic.org.eu

Michal Smetanka, koordinátor pre komunitné programy, EPIC, N.o.

+421 907 931 192

michal_s@epic-org.eu

Prílohu pripravila: **PhDr. Margita Škrabáľková.**